

M. MOK

Salvis Titulis

GEDICHTEN

BAYARD REEKS

SALVIS TITULIS

M. MOK

Salvis Titulis

GEDICHTEN

BAYARD REEKS
F. G. KROONDER UITGEVER TE BUSSUM 1946

De dingen hebben sterfelijke namen,
men raakt slechts hun vergankelijke staat,
wanneer men hun geheimen wil verzamelen
in een verwoording die vergaat
als vonken dovend in de nacht.

Men ziet de hemel aan, het grote dromen
neemt alles dieper in zijn macht
dan eer men tot ervaren was gekomen.

Men moet de dingen andermaal gaan wegen
en wacht totdat het klinken weer ontstaat,
al heeft geen sterveling bescheid verkregen
dat met de eerste windvlaag niet vergaat.

Het avondt en de dood gaat om
in een fluwelen mantel en met schreden
als slagen op een zwartbefloerste trom,
zelfstandige en dode donkerheden.

Het huiveren heft dieper stilten aan,
dan is ook dit bewegen wel geweken,
alleen de bomen komen hoger staan
en rekken zich om alles uit te spreken.

De maan werpt gazen door de nacht,
de huizen hebben witte gaten,
hun wezen schemert onder in een zacht
en eeuwig afscheid dat niets kan verlaten.

De nacht, de sprakeloze nacht
en het heel zuivere, het zacht
en wiegend schrijden van de wind:
op witte voeten gaat een dromend kind
dat naar de sterren lacht.

De maan heft een klein blinkend sein
tegen het donkere satijn
van lucht en bomen.

En ogen, door de stilte ingenomen,
vergeten dat het nacht moet zijn
en dat het duister door hen heen moet stromen.

De man kwam door de straat gegaan,
een eenzaam man, men kon hem aan
zijn stap herkennen die verklonk,
een steen die in de stilte zonk.

Hij liep voorbij, alleen voorbij,
hij kon niet stilstaan, niet voor mij
het donker raadsel openbaren
waarin hij liep vooruit te staren.

Zijn hoofd hing aldoor meer omlaag,
zijn stappen werden dof en traag
tegen het einde van de straat,
waar steen in hemel overgaat.

Vanavond loopt het hier,
men kan het niet vergeten,
men moet er de stilte schier
spreken om heten.

Het is zo angstig, maar het komt nabij,
en ook als men het hoofd versteekt
in toonloos angstgeschrei,
beweegt het zich en spreekt en spreekt.

Het is zo avondlijk en sterrenloos.
Wanneer men handen had om het te weren —
Maar men is menselijk en machteloos,
het zal wel elken avond wederkeren.

Dat er ook mannen zijn als eiken,
sterk in hun nameloos bereiken
van stilte en met vaste hand
diep in hun aardse staat geplant,

men kan het dromende ervaren,
wanneer het al te vluchtig staren
zich eensklaps tot een vuur verdicht
dat alle hemelen doorlicht.

Men kan het voelen in zijn handen
die eenzaam liggen te verbranden
in koorts die niet uit zelfbehoud
de stem des lichaams meer vertrouwt
dan het voorgoed verwaaide zingen
van eeuwige herinneringen.

Als er een avond is, dan is er ook een God,
die meer dan stilte in zijn wapen voert
en alle stilte met geluid bevoert
dat waaiert als een blanke avondwind.

Achter de zeeën staat hij opgerezen,
wijkende met de horizon,
onder zijn handen varen schepen
een koers die niemand ooit doorgrondt.

Wanneer de stilte helder is, ontwaakt
bijwijlen een kristallen droomgezicht
achter de ogen die zijn aangeraakt
door het onsterfelijke licht.

Een schrijden van gelaten mannen,
wier armen langs hun stijgend lijf
eenzelvig slingeren; hun hoofden vangen
de wind als bomen en hun stijf
gesloten monden zijn gespannen
als van een klimmer die een weg beschrijdt
hoog boven het gebied der dagen.

Zo ademloos gaan zij zich begraven
in het onwerelds vuur, of nooit
hun eenzaam hart zich heeft vergooid
aan een geluk dat zij niet konden dragen.

Zij lopen in de horizon verloren,
als schaduwen vergaan zij in de zon.
Eerst als zij weggevaagd zijn kan men horen
het lied waaruit zij zijn geboren
en dat verklonken is eer het begon.

De zee is stiller dan de oogopslag
aanschouwen kan,
zij leeft haar leven als een eenzaam man,
van dag tot dag.

Zij heft haar branding als een donker schild
voor haar gezicht,
en niemand kent de ademloze stilt'
die daarachter verloren ligt.

De wind heeft vleugelen van wit metaal,
de zee een stem van zwart graniet,
tezamen hardden zij het staal
waarop de tijd het hoofd te pletter stiet.

W eerloos lopende onder het licht,
schuw en geopend voor de laatste pijn,
zal ons geen avondrood genadig zijn.

De zon ligt op ons blinkend aangezicht,
wij bloeien zonder vreugd of droom,
huiverend voor de zwarte onderstroom.

De middag is een ademloos gericht,
de eeuwigheid waait los uit elke boom
die stilstaat voor de blinde hemelzoom.

De eeuwigheid hangt in ons hoofd te branden.
Wij lopen voort tot aan de hemelranden.

Zij zegt dat het lied van de nacht
ook zingt gelijk een vogel in de morgen,
zij zegt het zo eenzaam en zacht
alsof haar hart voor eeuwig is geborgen
in stilte die geen morgen meer verwacht.

Niet meer dan droom is haar bestaan,
op vlucht voor het genadeloze licht;
gelijk een schaduw is het gaan
van haar nauw ademend gezicht.

De avond zegt met sprakeloze mond
zijn weelde uit en wij bestaren
het nachtelijke weer, dat in zijn klare
eenzelvigheid rondom ons leven stond
eer wij tot dit bestaan geboren waren.

Ik hoor haar adem niet, ik kan de grond
der dingen aan mijn zenuwen ervaren,
terwijl mijn ogen zich verloren staren.

Ik hoor haar adem niet, ik weet haar mond
gelijk een bloem die met gesloten blaren
de diepte van dit openbaren
doorpeilen moet tot aan de grond.

Wolken en bomen zijn de avond niet,
noch duisternis en stergefonkel boven
een wereld die in stilte moest geloven,
nadat de diepste stilte haar verliet.

Het is de wind niet en de late mannen
die door de weggevaagde wereld gaan,
noch zelfs de geur der hagen in de laan,
wier toppen zich tot in de hemel spannen.

Het is de weke zoelte van haar mond,
en van haar handen het weemoedig tasten
langs mijn gelaat, of ergens nog een vaste
woning van liefde, een geheim bestond,
dat uit de wankeling van deze tijd
ons redden kan tot onvergankelijkheid.

Dieren lopen op hun smalle voeten
door het woud der stilte, en hun snuit
proeft de lentewarme wind, de zoete
ademwaaing van het Zuid.

Hoevele avonden vergingen
in hun bewusteloze staat,
en toch: geen heeft herinneringen
als wie in stilte is geaad.

Hun kop staat aan de lucht geheven
tegen een horizon van goud,
de stilte staat om hen te beven
als een ontluikend woud.

Wij liepen langs het heidepad,
de lucht had wit en blauw gevat
in haar gelaat, en er was nevel
boven de kim tezaamgedreven.

Wij lieten onze voeten stil
voortschrijden door het bleek getril
der naakte struiken.

Wij konden ook de stilte ruiken
in het gewaai dat tot ons kwam
over de velden; het benam
ons schier de zinnen.

Het was een angst die men beminnen
en vrezen moest; wij konden niet
dit alles zeggen, het verliet
ons woordenloos zoals het was gekomen.

Wij waren eigenlijk geen mensen meer,
maar namelozen in het naamloos stromen.
Men heeft dan ook geen grenzen meer,
geen laatste uiting van verweer,
men is als uit de wereld weggenomen.

De bomen donkeren weg,
de stille mensen gaan
hun schemerstille weg.

Roerloos schier lopen zij aan
tussen het schemergedein
en het almachtig staan
der bomen boven de lijn
van aards verlangen.

Zij kunnen niet anders zijn,
zij blijven een leven gevangen
in werelden veel te klein
voor het grenzenloos verlangen
waartoe zij geroepen zijn.

De schemering maakt hen klein,
zij lopen de donkere, lange
wegen in eeuwige pijn.

De jager heeft zijn paard genomen
en door het stille bos geleid,
hij reed daar uren in zijn dromen
voorbij de schemering van tijd.

De herten zijn nabijgekomen,
zij lieten tussen struiken door
het licht op hun geweien stromen
en bogen luisterend naar voor.

De jager heeft het ook vernomen,
dat onbewegelijke koor,
het was omlaag en in de bomen,
het zong de hele schepping door.

De herten stonden in hun vrome
aanbidding sprakeloos te loor.

De nacht heeft handen en voeten,
stilstaande lampen en holle hoeken,
waarin de wind gelijk een zwarte brand
zijn wolken plant.

Het schuiven van de stilte langs de muren,
het onbewegelijke en ongure
huiveren dat de ruimte heeft bevangen,
dit maakt de nachten tot een al te bange
ervaring voor het nameloos gemoed.

Er is een lopen dat nog lopen moet,
ondanks zijn weten van het niet te stuiten
geweld dat, alle grenzen lang te buiten,
opnieuw zich binnen grenzen heeft besloten
en jaagt de aarde langs gelijk een storm
die andermaal de muren wil doorstoten
van deze wankelende wereldvorm.

Genadig is het ook om hier
gelijk een eenzame rivier
maar voort te stromen
onder het vluchtig waaien van de bomen,
en met een schaduwig gelaat
te aarzelen tussen het vrome
stamelen en de verheven staat
van wie door zwijgzaamheid is ingenomen.
Er jagen vlammen over uw gelaat,
gij weet het niet, gij staat in een volkomen
argeloosheid als in een zee gebaad,
gij kunt het leven niet anders meer dromen,
het is maar beter dat gij het zo laat.

Het hart kent geen beraad
dan uitersten van eenzaamheid,
het hangt verloren in zijn staat
tussen het jachten van de tijd
en stilstand die zich niet bezweren laat.

De morgens blinken in verwonderd hopen,
de middagen als reuzen lopen
de poorten van den avond in,
en niemand hunkert naar de zin,
of in zijn nachten branden witte wonden
van zekerheden nooit gevonden.

E_r roept dit late weer:
dat er een avond komt van vrede,
en mannen lopen met de sterren mede
en zinken zwijgend in het duister neer.

Hun armen weten de aarde
niet van hun kracht te onderscheiden,
zij liggen warm als ongebaarde
schepselen in het geluidloos glijden
der winden, en hun ademval
is zuiver als dit koele stelen,
dat uit de morgenbron van het heelal
oneindigheid aan hen wil mededelen.

•

Avondzee zegt ook de mond niet meer,
nadat het hart zo diep geleden heeft
dat het de dagen van weleer
als een vergane droom beleeft.

De vuisten van een harde tijd
hebben de harten gerammeid,
en waar de droom haar intrek nam,
waait nu de dodelijke vlam
van een barbaarse strijd.

En waar de late vogel eenmaal zong
en deed de stilte trillen op haar tong,
daar huivert zwijgend tussen puin en as
de boom waar zij genesteld was.

Wie van de avondzee gewaagt,
moet om zichzelf als om een dode treuren,
het is of achter dichte deuren
zijn hart als een gekooide vogel klaagt.

Als ik een teken had van deze handen
die in de duisternis zijn weggeleden
als sterren die men nachten lang zag branden
en eensklaps vindt het oog hen niet meer weder;

als ik een teken had dat aan hun lijden
een stem verleende die in grote golven
voortijlde door het zwijgen van de tijden;
als zij maar niet voorgoed waren bedolven
in stilte zonder grond —

Ik wilde dat ik dit nog vond:
mensen die door de nachten gaan
als sterren langs hun hemelbaan,
recht opgestegen uit de wereldgrond
om eeuwig voor Gods aangezicht te staan.

Nog even, eer de avond het gelaat
van deze uitgebluste dag vervaagt
voor alle eeuwigheid, roept mij de daad
der stilte die de laatste droom verjaagt.

En in dit veeg moment verrijst het beeld
der heengeganen voor het starend oog,
door al het nameloze leed omspeeld
dat als een gierenzwerm hun hart bevloog,
terwijl zij schreden met hun laatste tred
de martelplaats van de millioenen toe,
verstomd, een mond op klagen en gebed
voorgoed gesloten, en het lijf te moe
om nog de wanhoop met een klein gebaar
van angst te stuiten in haar blinde storm.
Zij schreden verder en zij zagen naar
het pralen van een hemel die haar vorm
niet kan verloochenen, maar spant haar boog,
terwijl de stervende zijn leden strekt.
Er was geen sein, geen roepstem van omhoog.
Hun ziel verging en werd niet opgewekt.

O stenen wereldkom die voor mij staat
en volloopt van een onbewogen nacht,
waarom tart ik uw zwijgen met beraad
en weet dat mij ditzelfde einde wacht?

Een vogel veegt zijn wieken aan de lucht,
de bomen heffen hoge koelte aan.
Er stijgt een stilte van zeer weidse vlucht,
door geen verdriet of hunker te verstaan.

Hun levens zijn vergetelheid geworden,
verloren in het sprakeloos verleden
als bladeren die plotseling verdorden
en pijlsnel in een zwarte stilte gleden.

Tussen miljoenen zijn zij weggezonden,
o smart die mijn bestaan doorsnijdt
en houdt mij aan de uren vastgeklonken,
waarin zij, nameloos ter dood geleid,
vergeefs gehongerd hebben en gebeden,
vergeefs de handen uitgestrekt,
vergeefs de strijd met God gestreden:
zijn licht werd door geen smeken opgewekt.

Ik roep hen na door deze dagen,
waarin ik slepend en gebogen ga,
een enkeling die werelden moet dragen;
ik roep hen hopeloos en eenzaam na.

Waar zijn de sterren van de verre nachten,
waarin wij zwijgende verloren stonden,
voor eeuwig met het diep geheim verbonden
dat sedert duizend jaren op ons wachtte?

Waar is het schrijden, willig en vergeten,
langs wegen waar het uiterste bevatten
ons opging als een wankel morgenrood?

Nog altijd moet dit leven leven heten,
ofschoon de sterren in de nacht verspatten
en alle kimmen donker zijn van dood.

Zijn ogen hebben mij aangezien
op een dag, van een stuk papier,
ik wist het eerder al misschien,
maar nooit zo hopeloos als hier,
waar mij een mens doorboorde met zijn blikken:
een enkeling is meer dan duizend man,
die door geen duisternis zijn af te schrikken,
als maar hun trieste leven duren kan;
een enkeling, wanneer zijn handen grijpen
boven de wereld, kan de tijd verslaan,
in één seconde het geweld doen rijpen,
waaraan de misdaad moet te pletter slaan.

Wanneer twee ogen naar de wereld springen
met licht dat sterker is dan alle licht,
zal plotseling de vuren stem gaan zingen
van een meedogenloos gericht;
wanneer twee handen onbevlekt zich krommen,
siddert de wereld in haar fundament,
en al het lege klinken zal verstommen,
dat geen geluk voorbij de aarde kent.

Hij heeft de wereld vastgegrepen
met handen van metalen kracht,
hij wou haar uit het duister slepen
omhoog, waar God op nameloze wacht

de tijden laat geschieden en de volken
de weg der ongerechtigheid begaan;
zijn hoofd verscheen tussen de wolken
en huiverende heeft hij stilgestaan;

en dan opeens, als een lawine,
zijn woorden op de aarde neergestort,
maar reeds geweend, omdat het ongeziene
voor mensenogen nooit aanschouwbaar wordt;
omdat toch altijd moet gekruisigd worden,
wat boven menselijke macht,
boven het blinde woeden van de horden
tot eeuwigheid te rijpen tracht.

Maar toen hij, door de beulen weggesleurd,
met dichte ogen in de hemel schouwde,
zag hij de wereld door het licht gekleurd,
dat achter Golgotha zijn tempel bouwde;
en toen de aard zijn lichaam tot zich nam,
verhief het vaandel der gerechtigheid
zich als een donkerrode vlam,
die alle hemelen doorsplijt;
en waar zijn beenderen verteerden,
daar was het, dat een volk in opstand kwam
en tot de zin der schepping wederkeerde.

In Memoriam Kaj Munk

Van M. Mok verscheen aan poëzie

EXODUS Mees, Santpoort

KAAS- EN BROODSPEL De Tijdstroom, Lochem

VERLOREN DROMEN Stols, 's-Gravenhage

DE RATTENVANGER Stols, 's-Gravenhage

SCHEPPINGSDROOM De Tijdstroom, Lochem

VERZEN Bigot & Van Rossum, Amsterdam

DE VLIEGENDE HOLLANDER De Tijdstroom, Lochem

DE ZEVEN HOOFDZONDEN De Bezige Bij, Amsterdam

DE VADER SPREEKT De Bezige Bij, Amsterdam

EEN NAAMLOOS STRIJDER Particulier

EUROPA Kroonder, Bussum

VERZEN VAN NEDERLAND Kroonder, Bussum

COLOPHON

SALVIS TITULIS werd gezet uit de Egmont-letter en afgedrukt bij J. K. Smit & Zonen te Amsterdam, onder leiding van Joh. H. van Eikeren. Van de beperkte oplaat werden vijftig exemplaren genummerd van I tot L en door den dichter van zijn handtekening voorzien.

BAYARD-REEKS No. II

Redactie A. Marja en H. Drijvers Jr.